

**Regen**

*'Altijd ben ik weer verwonderd,  
altijd sta ik versteld ervan.  
Dat uit zulke grauwe luchten,  
zoiets helders vallen kan.'*

Dit opschrift vond ik bij een strandovergang, auteur onbekend. Hoe we er ook tegenaan kijken, de regen in deze junidagen komt voor mij als geroepen, want nu kan ik zonder schuldgevoel van 'dit moet nog gedaan worden en eigenlijk ook dat' werken aan deze van imker tot imker.

**Mijn varroa-aanpak**

238

De DarrenRaathMethode (DRM). We hebben het er veel over en passen het nog wat onwennig toe. Ik zou u op de hoogte houden over mijn ervaringen ermee, weliswaar een aangepaste versie maar dat is altijd mogelijk. Op de betreffende bijenstand werden vijf volken uitgewinterd. Ik wil daar niet meer dan drie hoofdvolen. Verenigen dus en wel op **12 april**. Er was bij deze eerste inspectie al zoveel broed aanwezig dat maar één volk op een broedkamer met 10 raten broed gebracht kon worden. Van de andere twee volken moest het broed 'helaas' over twee broedkamers worden verdeeld. Helaas? Jawel, want de uitgangspositie van de volken was nu niet gelijk en dat is altijd lastig. Bovendien werd bij deze 'zee van ruimte' de kans op voorjaarsshoning kleiner omdat veel honing in broed zou worden omgezet. Het verenigen verliep probleemloos. Er was al dracht op de kruipwilt, die in het duingebied massaal voorkomt, waardoor bij alle volken hetzelfde geurtje aanwezig was. Door de kou halverwege april bloeide de kruipwilt lang. Het weer herstelde zich gelukkig en dertig april was het volk met ene broedkamer aan een tweede honingkamer toe. De andere volken waren nog niet zo ver en zouden ook niet zo ver komen. U kent het wel, brede honingkoepels boven het broednest, glunderende bijen en zo ook de imker, want wat is mooier dan een dergelijk broednest. Hoewel er **12 mei** nog goed werd gevlogen op esdoorn, paardenbloem en andere vroege bloeiers zijn de honingkamers afgenomen. Ik wacht nooit tot het einde van de dracht vanwege de kans op roverij. Tegelijk is de tweede broedkamer geplaatst bij het ene volk en bij alle drie zodanig ingericht dat een gemerkt raampje darrenkunstraat in het midden, aan beide zijden werd geflankeerd door een raat werksterbroed. De bak werd verder opgevuld met 5 vellen werksterkunstraat en aan de buitenzijden een uitgebouwde raat. Er was op dat moment geen enkele zwermneiging. Om bij

aflopende dracht toch mooi uitgebouwde en belegde raten te krijgen is er een aantal avonden gevoerd in de verhouding 3 delen water op 2 delen suiker. De volgende ingreep zou plaatsvinden op 25 mei. Alle eitjes gelegd in de periode 12-25 mei worden vlieg bij van half juni tot en met 20 juli (zie Bijen 7(4): 108 (1998) en dan bloeit de witte klaver, vandaar. De kunstraten werden perfect uitgebouwd en belegd zonder ene darrencel. Ook de darrenraat was uitgebouwd en belegd. Ik had strips darrenkunstraat in honingkamerraampjes bevestigd en daarvan in elke bovenste broedkamer er één gehangen. Aan de onderlat was ook darrenraat gebouwd. Bij één volk werksteraat. Ik heb dat signaal begrepen en in een later stadium van dit volk doppen gebruikt om reserve moertjes te kweken.

**Scheiding der geesten/geen koningin zoeken**

De volgende stap werd gezet op **25 mei**. Er is toen een nieuwe woning ingericht met daarin zes schone raten. In het midden de belegde darrenraat met opzittende bijen. Volgens plan zouden alle raten uit de onder- en bovenbak daarin worden afgeschud. Een dergelijke aflegger noem ik een 'totale aflegger'. Er wordt een scheiding gemaakt tussen enerzijds koningin, de meeste jonge bijen en een raat open darrenbroed en anderzijds het overige broed met vliegbijen. In de aflegger kan de varroamijt instappen in het open darrenbroed en in het moerloze deel worden doppen aangezet. Het voordeel is dat je geen koningin hoeft te zoeken en gelijk alle raten kunt controleren op zwercellen, waarvan al dan niet gebruik kan worden gemaakt. Bij twee volken vond ik de koningin en dan slaat de twijfel toe. Het rigoreus afschudden is daar beperkt tot minder raten met de idee dat door gebrek aan jonge bijen in het moerloze deel het open broed niet goed verzorgd zou worden. Achteraf bleek dat niet terecht, uitlopend broed zorgde voor een snelle aanvulling. Bovendien waren deze minder sterke afleggers een paar weken later nog niet toe aan het beleggen van darrenraat. In de hoofdvolen is gelijktijdig een raat met eitjes en jonge larfjes met een punaise gemerkt en op **4 juni** zijn in deze volken alle doppen gebroken uitgezonderd één dop van deze raat.

**Van twee naar drie**

Voordat je het weet 'kom je om' in het aantal volken en daarom heb ik op een andere standplaats van twee volken er drie gemaakt. Een iets andere aanpak, maar het smaakt naar meer. Het ging als volgt. Op 25 mei kwamen in de nieuwe broedbak twee belegde darren-

raten, uit elk volk een. Daarbij zijn alle bijen van beide volken afgeschud. Als voorzorgsmaatregel zijn beide volken een avond tevoren gevoerd met in het voer een paar druppels vanille-essence. Tijdens het afschudden van de raten zijn de bijen besproeid met essence/water uit de plantenspuit. De vliegbijsen verdwenen direct en wat overbleef waren jonge bijen en twee oude moertjes. Er was geen vechterij. Na een week waren er eitjes en larfjes aanwezig in een zeer sterke aflegger.

### (Te) rigoreus opruimen van darren?

Onlangs merkte een collega-imker op of er wel genoeg darren zouden overblijven voor de bruidsvluchten van koninginnen als de DRM massaal zou worden toegepast. Maar eerst even iets anders. De darrenlarven zijn met de DRM opnieuw het kind van de rekening. Ze dienen als lokaas voor de varroamijt, bekopen dat met hun leven terwijl ze hun volk behoeden voor een totale ondergang. In de mensenwereld zou een dergelijke rol worden geëerd met een standbeeld. Terug naar de praktijk. Ik denk dat deze imker de spijker op de kop sloeg. Natuurlijk zullen er altijd darren uit andere raten geboren worden. Tijdens mooi weer laten ze hun aanwezigheid duidelijk merken en de imker is gerustgesteld. Terecht? In de Amerikaanse vakbladen wordt de laatste jaren regelmatig geklaagd over de kwaliteit van jonge moertjes. Een onregelmatig broednest en na enkele maanden moerlose volken zijn schering en inslag. Voor een aantal wetenschappers was dit reden genoeg om te onderzoeken of de varroamijt en het gebruik van Apistanstrips invloed heeft op de kwaliteit en hoeveelheid darren. Uit dit onderzoek blijkt dat de varroamijt een grote negatieve invloed heeft op de levensduur van darren. Verrassend was, althans voor mij, dat 5 tot 11 dagen na hun geboorte de helft van de darren niet meer in leven was. Ook de invloed van Apistan is niet mis. In volken uit deze groep werd aan beide zijden van een raat open darrenbroed een Apistanstrip gehangen. Voor details zie 'Van Heinde en Ver' in Bijen 8(7/8): 213 (1999).

### Conclusie

De leeftijd van darren weggevangen met de DRM = nul. Er zou dus inderdaad een tekort aan darren kunnen optreden als de DRM door veel imkers wordt toegepast. Iets om over na te denken. Niet door de DRM te verwerpen. Een uitweg uit de impasse zou kunnen zijn als imkers die de DRM toepassen uit één of meer volken begin april de mijten wegvangen, er is dan nog geen darrenbroed aanwezig. Deze schone

volken mag het aan niets ontbreken! Met darrenkunst raat worden daarna in deze volken veel darren gekweekt. Het resultaat is gezonde darren uit keuzevolken voor jonge moertjes uit de wijde omgeving. In de overige volken passen we de DRM toe. Een kwestie van samenwerken dus. Denk ook nog even aan dat darrenstandbeeld.

### Het weer in september

Voor de periode 1961-1990 geldt als landelijk gemiddelde 136 uren zonneschijn, 68 millimeter neerslag en een gemiddelde maximumtemperatuur van 18,3°C.

#### September-maanden

Jaar	Zon	Uren	Neerslag (mm)	Max.temp	°C
1994	somber	(103)	zeer nat (140)	kil	(17,4)
1995	normaal		zeer nat (111)	normaal	
1996	zonnig	(165)	vrij droog	kil	(17,1)
1997	zeer zonnig	(182)	droog (31)	normaal	
1998	somber	(108)	zeer nat (151)	normaal	

### Gebruikte literatuur

Rinderer, T.E., Guzman, L.I. de, Lancaster, V.A., Delatte, G.T. and Stelzer, A.J. 'Varroa in the mating yard', American Bee Journal 139(2): 134 (1999)

### Oproep aan creatieve lezers van Bijen

Staat uw tekening volgend jaar op de voorpagina? De redactie van Bijen is van mening dat de voorpagina er aantrekkelijk uit moet zien. Dankzij de imkercollecties van respectievelijk John en Marieke Driebergen (1998) en Baldi Dekker (1999) zijn we daar tot nu steeds goed in geslaagd. Op dit moment zijn we bezig met plannen maken voor het volgende jaar en voor de voorpagina denken we aan (zwart-wit) tekeningen gemaakt door lezers van Bijen. Bij deze roepen we een ieder op die graag tekent en een leuk idee heeft voor een tekening, om deze vóór 15 november 1999 in te sturen aan de redactie. De redactie zal een selectie maken van 11 tekeningen voor de voorpagina. De naam van de tekenaar wordt uiteraard vermeld in het colofon. Voorwaarden:  
**Wie:** lezers van Bijen, geen leeftijdsgrens  
**Onderwerp:** toepasselijk voor Bijen, tekeningen bestemd als honing etiket kunnen dus ook  
**Afmetingen:** maximaal 17x20 cm, staand  
**Kleur:** zwart-wit  
**Techniek:** potlood, inkt, aquarel, gouache, gemengd  
**Sluitingsdatum:** 15 november 1999  
 Sturen aan: Bijen, t.a.v. mw. M.J.E.M. Canters, Postbus 90, 6720 AB Bennekom.